

Kaupunginhallituksen vastaus vuoden 2022 Nurmeksen arviointikertomukseen

Nurmeksen tarkastuslautakunta on nostanut arviointikertomuksessaan 2022 esille huomioita, joihin kaupunginhallituksen on kuntalain 121 § mukaisesti annettava lausuntonsa. Lausunto esitetään kaupunginvaltuustolle. Kaupunginhallituksen vastaukset esitetään siinä järjestyksessä kuin tarkastuslautakunta on arviointikertomuksessa huomionsa esittänyt.

Tarkastuslautakunnan esitys kaupunginvaltuustolle:

Tarkastuslautakunta esittää kaupunginvaltuustolle, että se edellyttäisi kaupunginhallituksen laatimaan kuntalain mukaisen vastineen arviointikertomuksessa esitetyistä havainnoista syyskuun loppuun mennessä. Kun vastine käsitellään valtuustossa ajoissa, on valtuustolla vielä mahdollisuus hyödyntää arvioinnista saatavia tietoja seuraavan vuoden talousarviota laadittaessa. Tarkastuslautakunta ehdottaa, että hallituksen vastine käsitellään yhdessä tarkastuslautakunnan kanssa ennen valtuuston käsittelyä.

KH vastaus:

Vastine laaditaan ja käsitellään kaupunginhallituksessa ja -valtuustossa syyskuussa.

Kaupunginhallituksen toimiala

Hallintopalvelut

Tarkastuslautakunta pitää huolestuttavana kaupungin talouskehitystä. Alijäämäiseen tulokseen vaikutti erityisesti Siun sotien alijäämien ja palkkaharmonisoinnin kirjaaminen pakollisena varauksena. Hyvinvointialueuudistuksen myötä valtionosuuksien kehittyminen aiheuttaa epävarmuutta talouteen jatkossa, johon on perusteltua kiinnittää huomiota kaupungin päätöksenteossa. Toimintaympäristön kasvavan epävarmuuden myötä kaupungin talouskurin merkitys korostuu lähivuosina.

KH vastaus:

Talousraportointia on tiivistetty vuonna 2023.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota väestön vähenemiseen, mikä tulee huomioitavaksi kaupungin investointi- ja palvelutoiminnan suunnittelussa. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä kaupungin vetovoimatekijöiden ja työnantajamielikuvan kehittämistä osaavan henkilöstön saamiseksi ja väestömäärän kehityksen parantamiseksi.

KH vastaus: *Kaupunki on pohtinut imagoasioita ja toimenpiteisiin on jo ryhdytty. mm. lyhyitä mainosvideoita on tulossa pitkin syksyä.*

Tarkastuslautakunta pitää myönteisenä, että palkkatukimäärärahojen tehokas käyttö näyttää vähentäneen pitkäaikaistyöttömyyttä.

Toimintakatteen ylitys on huomattavan suuri. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että toiminta järjestetään talousarvion puitteissa ja määrärahamuutokset haetaan tarvittaessa vuoden loppuun mennessä kuntalain mukaisesti.

KH vastaus: *Tänä vuonna määrärahojen riittävyteen on kiinnitetty erityistä huomiota ja tarvittavat määrärahamuutokset tuodaan valtuuston käsiteltäviksi syksyn aikana.*

Investointimäärärahojen sitovuutta valtuustoon nähden tulisi harkita suuremmaksi kokonaisuudeksi kuin yksittäiset investoinnit. Esimerkiksi siten, että valtuustoon nähden sitova erä on investointien nettomääräraha tulosalueittain.

KH vastaus: *Asiasta voidaan keskustella vuoden 2024 talousarvion valmistelussa.*

Lomituspalvelut

Lomituspalveluiden siirryttyä isäntäkunnan (Tohmajärvi) hoidettavaksi, tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että Nurmeksen kaupunki osaltaan valvoo ja edistää riittävien resurssien saantia maatalouden tarpeiden mukaisesti.

KH vastaus: *Asiaan ei Nurmeksen kaupungilla ole virallista vaikutusvaltaa. Poliittiset päättäjät voivat viedä viestiä poliittisia kanavia pitkin.*

Kaupunkirakennepalvelujen toimiala

Maankäyttö- ja rakennusvalvontapalvelut

Maankäyttöpalveluille määritetyt tavoitteet ovat osittain toteutuneet. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että maankäyttöpalveluille varataan riittävät resurssit tavoitteiden saavuttamiseksi. Kaupungin niukka resurssitilanne johtaa ostopalveluiden käyttämiseen ja kustannusten kasvamiseen. Maankäyttö toimii monopoliasemassa ja on tärkeä kehityksen ohjaaja. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä erityisesti yleiskaavatyön etenemistä, koska se luo perustan kaavoitukselle ja yhdyskuntarakenteelle (asuminen, työpaikat, palvelut).

KH vastaus: *Resursseja maankäyttöpalveluihin on lisätty. Maankäyttöpäällikön tehtävää ei ole saatu täytettyä. Hallintosääntö on tarkastelussa ja maankäyttöpäällikön pätevyysvaatimusta tarkastellaan samalla.*

Tilapalvelut

Tarkastuslautakunta esittää selvitettäväksi, olisiko kaupungin tilapalvelujen ja konserniyhtiöiden kiinteistöhuollosta löydettävissä synergiaetuja.

KH vastaus: *Konserniyhtiöiden ja kaupungin välillä järjestetään konsernitapaamisia ja myöskin tästä asiasta keskustellaan.*

Hyvinvointipalvelujen toimiala

Kulttuuripalvelut

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että tavoitteena ollut sähköinen asiointipiste toteutetaan. Kaupunginhallituksen vuoden 2021 arviointikertomuksen vastine ei ole riittävällä tavalla perusteltu. Väestön ikääntymisen myötä verkkopalveluiden tarve kasvaa. Valtio, hyvinvointialueet ja yksityiset toimijat panostavat digipalveluihin merkittävästi. Tämän vuoksi lautakunta kehottaa, että kuntalaisten tasa-arvoisen kohtelun ja palveluiden saavutettavuuden varmistamiseksi laaditaan uusi suunnitelma tuettujen verkkopalveluiden asiointipisteiden perustamiseksi keskustajamaan ja Valtimon pitäjään yhdessä valtionhallinnon ja hyvinvointialueen kanssa. Tämä on yksi osa kaupungin hyte-palveluita.

KH vastaus: *Tämä asia on valmistelussa hallintopalveluissa. Valtionhallinnon yhteispalvelupisteen suunnittelu on kesken, koska aiemmin toteutettu tulkkauksen- ja etäpalveluiden kilpailutus jouduttiin uusimaan. Odotamme tämän kilpailutuksen valmistumista ja sitä myötä valtionhallinnon hankkeen etenemistä. Ko. hankkeessa oli jo suunnitelmissa sijoittaa ns. yhteispalvelupiste moduuliratkaisuna Valtimon pitäjään, Kuntalaisten Talolle. Nurmeksen keskustajamassa on toistaiseksi valtionhallinnon palveluita tarjolla osoitteessa Nurmeksenkatu 25.*

Opetus- ja koulutuspalvelut

Tarkastuslautakunta pitää myönteisenä, että huomiota on kiinnitetty nuorten hyvinvointiin ja että kaupunki on varannut opetus- ja koulutuspalveluihin uusia resursseja.

Vapaa-aikapalvelut

Tarkastuslautakunta ehdottaa, että nuorten kesätyösetelien hyödyntämisen markkinointia kohdennetaan erityisesti yhdistyksille, yrityksille ja tapahtumajärjestäjille.

KH vastaus: *Vapaa-aikapalvelut kiinnittää jatkossa erityistä huomiota kesätyösetelien markkinoinnissa em. kohderyhmille mm. yhdistys- ja järjestöilloissa.*

Varhaiskasvatuspalvelut

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että kuntastrategian mukaisia toimenpiteitä ei ole kaikilta osin huomioitu varhaiskasvatuspalveluiden tavoitteissa. Avoimen päiväkodin uudelleen käynnistyminen on ollut osa kuntastrategiaa, jota ei kuitenkaan ole otettu huomioon toiminnallisten tavoitteiden määrittelyssä. Myönteisenä pidetään, että toiminta on kuitenkin käynnistynyt.

KH vastaus: *Varhaiskasvatuspalveluissa on laadittu vuoden 2022 aikana strategiassa mainittu toimenpideohjelma, jonka hyvinvointilautakunta on hyväksynyt.*

Tytäryhtiöt

KiOy Nurmeksen Vuokratalot Oy

Tarkastuslautakunta pitää myönteisenä, että yhtiö on saavuttanut käyttöastetavoitteen ja toiminnallinen tavoite on saavutettu.

Nurmeksen Yrityspalvelu Oy

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että yhtiön talous ja rahoituspohja saadaan kestäväälle tasolle sekä toiminta kannattavaksi.

Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Tarkastuslautakunta pitää huolestuttavana, että yleinen korkotason nousu aiheuttaa sekä konsernissa että kaupungin taloudessa haasteita tulevaisuudessa. Tarkastuslautakunta huomauttaa, että toimintakate on valtuustoon nähden sitova. Siihen liittyvät talousarviomuutos-tarpeet tulee tuoda valtuuston päätettäväksi kuntalain mukaisesti vuoden loppuun mennessä.

Tarkastuslautakunta pitää huolestuttavana, että yleinen korkotason nousu aiheuttaa sekä konsernissa että kaupungin taloudessa haasteita tulevaisuudessa.

KH vastaus: *Kaupunki seuraa korkotason kehitystä, mutta ei voi siihen vaikuttaa. Toimintakate on sitova valtuustoon nähden. Vuoden 2022 sote-kulujen ylitystä ei saatu tarkasti tietää, ennen kuin Siun soten tilinpäätös oli valmistunut keväällä 2023. Asia oli toki tiedossa, mutta ylitystä ei lähdetty arvioimaan syksyllä 2022.*

Investoinnit

Tarkastuslautakunta toteaa havaintonaan, että investointien kustannusten ylittyessä on tarvittavaa lisämäärärahaa haettu jälkijättöisesti, kustannusylityksen jo tapahduttua.

Tarkastuslautakunta edellyttää, että investointien projektinhallintaa kehitetään siten, että kustannusylityksiin ja merkittäviin aikataulumuutoksiin voidaan reagoida ennakoivasti.

KH vastaus: *Investointiprojektien seurantaan on kiinnitetty huomiota ja henkilöstöä on ohjeistettu tiiviimpään raportointiin sekä ennakoimaan mahdollisia kustannusylityksiä ja toteutusviivästyksiä. Investointien lisämääräraha hakemukset tuodaan kaupunginvaltuuston päätettäväksi talousarviovuoden kuluessa.*

Siun sote Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä

Tarkastuslautakunta toteaa, että Siun soten neuvottelukunnan vaikuttavuus on jäänyt vähäiseksi eikä Nurmeksen sote-palvelujen taso ole ollut riittävä.

KH vastaus: *Siun soten neuvottelukunnan toiminta on lakannut 31.12.2022.*

Tarkastuslautakunnan kysymykset ja kehotukset kaupunginhallitukselle

Tarkastuslautakunta pitää myönteisenä, että kaupungissa on aloitettu sisäisen valvonnan arviointi. Lautakunta kuitenkin katsoo, että arviointi on kapeaa, koska arvioitsijoita on vähäinen määrä käytettävissä. Lautakunta ehdottaa, että arvioitsijoiden määrää lisätään tulevaisuudessa arvioinnin objektiivisuuden varmistamiseksi.

KH vastaus: *Vuotta 2022 koskeva sisäisen valvonnan kysely on lähetetty laajemmalle vastaajajoukolle kuin vuoden 2021 kysely.*

Henkilöstön hyvinvointikyselyn tulosten hyödyntämistä tulee hyödyntää tehokkaammin. Lautakunta esittää ulkopuolisen tahon käyttöä muun muassa vertailtavuuden ja objektiivisuuden parantamiseksi. Henkilöstön työhyvinvointia tulee edelleen kehittää erityisesti maankäyttö- ja varhaiskasvatuksen osalta henkilöstöresurssien parantamiseksi ja kaupungin työnantajamielikuvan kohentamiseksi.

KH vastaus: *Pihlajalinna on vastannut kaupungin työterveyshuollosta 1.1.2023 alkaen. Pihlajalinna on toteuttanut työhyvinvoinnin kyselyn alkuvuoden aikana 2023 ja vastaava kysely toteutetaan tammikuussa 2024 (ulkopuolinen taho ja objektiivisuus). Työterveyshuolto on kyselyn tulokset käsitellyt ja ottanut erityiseen seurantaan henkilöt, joilla on havaittavissa tulosten perusteella erityistä kuormittuneisuutta työssä jaksamisessa.*

Nuorison pitovoiman ja kaupungin sekä yritysten henkilöstön saatavuuden parantamiseksi tarkastuslautakunta ehdottaa maakunnan ja kaupungin koulutusorganisaatioiden yhteistyön tiivistämistä.

KH vastaus: *Kaupunki on tehnyt ja tekee jatkuvasti yhteistyötä Riverian kanssa. Myös muiden maakunnan koulutusorganisaatioiden kuten Karelia AMK:n kanssa käyty keskusteluja mahdollisesta yhteistyöstä. Esimerkiksi Työtä ja koulutusta tapahtuma järjestetään 24.10.2023 Nurmes-talolla, jossa markkinoidaan Nurmeksen kaupungin työ- ja harjoittelu- paikkamahdollisuuksia sekä luodaan myönteistä työnantaja- ja yritysmielikuvaa.*

Tarkastuslautakunta pitää huolestuttavana henkilöstön vähäistä saatavuutta, kaupungin heikkoa pitovoimaa ja työnantajamielikuvaa. Tarkastuslautakunta kehottaa kaupunginhallitusta ja johtavia viranhaltijoita kiinnittämään erityistä huomiota päätöksenteossa työnantajamieliku-

vaan ja markkinoimaan kaupunkia hyvänä työnantajana kaupunkistrategian mukaisesti. Huomionarvoista on, että kaupungin työntekijöistä jää eläkkeelle 13 % vuoteen 2027 mennessä ja halukkuus työnteon jatkamiseen eläkeiän jälkeen on vähäistä.

KH vastaus: *Työnantajamielikuvaa pyritään parantamaan somekampanjoilla. Nurmeksen kaupungissa on lähdetty kehittämään ja uudistamaan palkkauksen arviointijärjestelmää. Kehittämistyötä jatketaan edelleen. Nurmeksen kaupungin ja JopiArvio Oy:n yhteisessä työpajapäivässä 13.2.2023 sovittiin TVA-järjestelmän kehittämisestä.*

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että kaupungin työntekijöillä on mahdollista kouluttautua ja pätevoityä eri tehtäviin työn ohessa. Henkilöstöä tulee kannustaa mahdollisuuden hyödyntämiseen ja siitä tulee tiedottaa riittävän selkeästi.

KH vastaus: Henkilöstöjaosto on hyväksynyt kannustavan palkitsemisen kokonaisuuden 18.6.2018 §:ssä 20. Omaehtoisen koulutuksen ja jatkokoulutuksen kannustamisen periaatteista on ohjeistettu seuraavasti: "Työnantajan tarpeeseen perustuvaa, tutkintoon johtavaa, kouluttautumista voi työnantaja tukea kertaluontoisella 500 euron rahallisella kannustuksella tutkinnon valmistuttua. Rahallisen korvauksen edellytyksinä on suoritettu tutkinto ja sitoutuminen kahden vuoden työskentelyyn tutkinnon suorittamisen jälkeen Nurmeksen kaupungin palveluksessa. Opintovapaata (palkaton) omaehtoiseen kouluttautumiseen pyritään mahdollistamaan kaikissa työyksiköissä. Esihenkilöt pyrkivät löytämään sijaisratkaisut opintovapaan mahdollistamiseksi. Oppisopimuskoulutuksen vastuunalaiseksi työpaikkakouluttajaksi nimetty henkilö saa tutkinnon valmistuttua kertaluontoisen 150 euron kannustuksen työpaikkakouluttajana toimimisesta. Henkilöstöjaosto päättää tutkinnon suorittaneen ja työpaikkakouluttajana toimineen rahallisesta kannustuksesta."

Koulutuksista tiedotetaan kaupungin eri tiedotuskanavissa ja esihenkilöiden kautta.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota henkilöstöraportin yhteydessä esitettyjen tilastojen luettavuuteen. Tilastot ovat paremmin hyödynnettävissä, jos ne esitetään pidemmältä aikaväliltä yksikkökohtaisesti kuin yhdeltä vertailuvuodelta koko kunnan osalta. Raportoinnin laatimiseen ja kehittämiseen tulee varata riittävät resurssit raportin käyttökelpoisuuden varmistamiseksi.

KH vastaus: *Asia voidaan huomioida vuoden 2023 henkilöstöraportin laatimisessa.*

Sairauspoissaolojen kasvuun tulee kiinnittää huomiota kaupungin päätöksenteossa. Päätöksenteossa tulee erityisesti huomioida henkilöstön työhyvinvoinnin kehittäminen, työterveyshuollon toimivuus ja sairauspoissaolojen ennaltaehkäisevien toimenpiteiden jalkauttaminen käytäntöön. Sairauspoissaolojen huolestuttavan suuntauksen pysäyttämiseksi ja kääntämiseksi laskuun. Tämä on tärkeää sekä työntekijöiden-, että kaupungin talouden hillitsemiseksi.

KH vastaus: *Työterveyshuollon kanssa on säännölliset, vuosikellossa sovitut ohjausryhmätapaamiset mm. sairauspoissaoloja koskien. Nurmeksen kaupungissa otetaan käyttöön työterveyshuollon työkyvyn tuen sovellus Case manager, joka ohjaa mm. esihenkilöitä työkyvyn*

tuessa ja auttaa seuraamaan työntekijöiden sairauspoissaolojen kehittymistä. Aktiivisen tuen toimintamallin koulutus järjestetään esihenkilöille syksyn aikana Case manager koulutuksen yhteydessä. Työterveyshuollon toteuttaman työhyvinvointikyselyn perusteella seurataan henkilöstön työhyvinvoinnin tason kehitystä.

Tarkastuslautakunta kehottaa selvittämään kaupungin hankintasääntöä esimerkiksi siten, että pienhankinnoissa tulee käyttää pienhankintaportaalia.

KH vastaus: *Kaupungin hankintasääntö käydään esihenkilöinfossa läpi ja tarkennetaan pienhankintojen osalta.*

Tarkastuslautakunta pyytää selvityksen kaupunginhallitukselta kuntaliitoksen myötä sovittujen toimenpiteiden toteutumisesta. Talouden heikkenemisen myötä henkilöstörakenteen tarkoituksenmukaisuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

KH vastaus: *Siirtymäaika on päättynyt 31.12.2022. Henkilöstörakennetta tarkastellaan koko ajan.*

Tarkastuslautakunta pyytää selvitystä Polkka Oy:lle siirretyn käyttöomaisuuden arvosta.

KH vastaus: *Toimitetaan selvitys tarkastuslautakunnalle Polkka Oy:lle siirretyn käyttöomaisuuden arvosta.*

Muut tarkastuslautakunnan havainnot

Kaavoitusjaosto on päättänyt puukuivurin hankinnasta. Kaupunginvaltuusto on myöntänyt määrärahan hankintaan ja uuden määrärahan talousarvion 2022 hyväksymisen yhteydessä. Puukuivuri on kaupunkikonsernin ulkopuolisen yhtiön käytössä. Tilinpäätöksen tietojen mukaan puukuivurin arvo on merkittävä ja sen tulontuotto-odotuksiin liittyy riskejä. Tarkastuslautakunta pitää huolestuttavana hankinnan yhteydessä ilmenneisiin puutteisiin riskien- ja sopimushallinnassa sekä sisäisen valvonnan tasoa. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan hankinta ei ole toteuttanut kaupungin kuntalain mukaista tarkoitusta ja valtiontukisäädösten mukaisuutta ei ole perusteltu riittävällä tavalla päätöksenteon yhteydessä. Hankinnan yhteydessä kaupunki on ottanut taloudellisen riskin.

Tarkastuslautakunta toteaa kaupungin tekemän maanvuokrasopimuksen olleen hyvän hallintotavan vastainen ja korostaa hyvän hallintotavan noudattamisen tärkeyttä kaupungin toiminnassa ja sopimushallinnassa.

KH vastaus: *Kaupungin riskienhallinnan ohjeistus on päivityksessä. Valtiontukisäädökset otetaan huomioon päätöksenteon perusteluissa. Riskejä pyritään minimoimaan. Kaupunki noudattaa sopimusten laatimisessa hyvää hallintotapaa, lakeja, säädöksiä sekä kaupungin hallintosääntöä.*